

ΘΕΜΑ 34^ο
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, Προς Φίλιππον 133-135)

Εὖ δ' ἴσθι μηδὲν ἄν με τούτων ἐπιχειρήσαντά σε πείθειν, εἰ δυναστείαν μόνον καὶ πλοῦ-
τον ἑώρων ἐξ αὐτῶν γενησόμενον· ἠγοῦμαι γὰρ τά γε τοιαῦτα καὶ νῦν σοι πλείω τῶν
ἱκανῶν ὑπάρχειν, καὶ πολλὴν ἀπληστίαν ἔχειν ὅστις προαιρεῖται κινδυνεύειν ὥστ' ἢ
ταῦτα λαβεῖν ἢ στερηθῆναι τῆς ψυχῆς. Ἄλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τὰς τούτων κτήσεις ἀπο-
5 βλέψας ποιῶμαι τοὺς λόγους, ἀλλ' οἴομαι ἐκ τούτων μεγίστην σοι καὶ καλλίστην
γενήσεσθαι δόξαν. Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἅπαντες ἔχομεν κατὰ δὲ τὴν
εὐλογίαν καὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν φήμην καὶ τὴν μνήμην τὴν τῷ χρόνῳ συμπαρακο-
λουθοῦσαν ἀθανασίας μεταλαμβάνομεν, ἧς ἄξιον ὀρεγομένους καθ' ὅσον οἰοί τ' ἐσμέν
10 ὅ,τιοῦν πάσχειν. Ἴδοις δ' ἄν καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἐπιεικεστάτους ὑπὲρ ἄλλου μὲν
οὐδενὸς ἄν τὸ ζῆν ἀντικαταλλαξαμένους, ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν καλῆς δόξης ἀποθνή-
σκειν ἐν τοῖς πολέμοις ἐθέλοντας, ὅλως δὲ τοὺς μὲν τιμῆς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ μείζονος
ἧς ἔχουσιν ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένους, τοὺς δὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν ὄντων ἀπλήστως
διακειμένους ἀκρατεστέρους καὶ φαυλοτέρους εἶναι δοκοῦντας.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Εὖ δ' ἴσθι:** Κύρια πρόταση. **ἄν με... ἐπιχειρήσαντά σε πείθειν:** Ὁλη ἡ ἐκφραση αὐτὴ εξαρτάται ἀπὸ το γνωστικὸ ρ. "ἴσθι". Τα γνωστικὰ ρρ. συντάσσονται εἴτε με ἀπαρέμφοτο εἴτε με κατηγορηματικὴ μτχ. Το πρῶτο εἶναι λιγότερο συχνό, ἐνῶ το δεῦτερο εἶναι το σύνηθες, καὶ αὐτό συμβαίνει ἐδῶ. Ὅταν ἓνα γνωστικὸ ρ. συνταχθεῖ με κατηγορηματικὴ μτχ., τότε το γνωστικὸ ρ. παίρνει μία αιτιατικὴ προσώπου ὡς το κλασσικὸ ἀντικείμενο, 'γιγνώσκεις με *ξέρεις ἐμένα*', καὶ ἀκολουθεῖ μία μτχ. συνημμ. στο ἀντικείμενο κατὰ γένος, ἀριθμὸ καὶ πτώση, 'γιγνώσκεις με ἐπιχειρήσαντα'. Αὐτὴ ἡ κατηγορηματικὴ μτχ. ἀναλύεται πάντοτε σε εἰδικὴ πρόταση μετατρέποντας τὴν αιτιατικὴ του προσώπου σε ονομαστικὴ, για να γίνει το ὑποκείμενο τῆς εἰδικῆς, 'γιγνώσκεις με ἐπιχειρήσαντα = γινώσκεις ὅτι ἐγὼ ἐπεχείρησα *ξέρεις ὅτι ἐγὼ προσπάθησα*'. Ἄν ἡ μτχ. πάρει το δυνητικὸ 'ἄν', τότε θα ἔχουμε 'γιγνώσκεις με ἄν ἐπιχειρήσαντα = (i) γινώσκεις ὅτι ἐγὼ ἄν ἐπεχείρησα, ἢ (ii) γινώσκεις ὅτι ἐγὼ ἄν ἐπιχειρήσαιμι', διότι ἡ δυνητικὴ μτχ. ἀναλύεται εἴτε (i) σε δυνητικὴ οριστικὴ ιστορικὸ χρόνου, δηλώνοντας το ἀντίθετο του πραγματικὸ, εἴτε (ii) σε δυνητικὴ ευκτικὴ, δηλώνοντας το δυνατόν σε παρόν & μέλλον. Καὶ ἂν βάλουμε το συντακτικὸ ρ. στὴν προστακτικὴ: "ἴσθι με ἄν ἐπιχειρήσαντα = (i) ἴσθι ὅτι ἐγὼ ἄν ἐπεχείρησα *μάθε ὅτι ἐγὼ θα ἦταν δυνατόν να προσπαθούσα*' ἢ (ii) "ἴσθι ὅτι ἐγὼ ἄν ἐπιχειρήσαιμι *μάθε ὅτι ἐγὼ εἶναι δυνατόν να προσπαθῶ*'. Ὅσον ἀφορᾷ ποια ἐκ τῶν δυο ἀναλύσεων πρέπει να υιοθετηθεῖ ἐδῶ, ἡ υποθετικὴ πρόταση που ἀκολουθεῖ (εἰ...ἑώρων) δίνει τὴν λύση. Εἰσάγεται με οριστικὴ ιστορικὸ χρόνου καὶ δημιουργεῖ ἓνα υποθετικὸ λόγο που του ἀντίθετου του πραγματικὸ, ὁπότε ὡς ἀπόδοση πρέπει να ἐκληφθεῖ ἡ ἀνάλυση "ἴσθι με ἄν ἐπιχειρήσαντα = (i) ἴσθι ὅτι ἐγὼ ἄν ἐπεχείρησα *μάθε ὅτι ἐγὼ θα ἦταν δυνατόν να προσπαθούσα*'.

μηδέν...τούτων...σε πείθειν: όλη αυτή η έκφραση εξαρτάται από την κατηγορηματική *μηδέν*. Το απαρέμφοτο ‘πείθειν’ είναι αντικ. στην κατηγορ.μηδέν, η αντωνυμία ‘σε’ είναι το κανονικό αντικείμενο του ‘πείθειν’, η αντωνυμία ‘μηδέν’ είναι η αιτιατική της αναφοράς στο ‘πείθειν’ (πείθω τινά τι = *πείθω κάποιον σε κάτι – ως προς κάτι*), και η γενική ‘τούτων’ είναι διαιρετική στο ‘μηδέν’. Η μετάφραση όλης της περιόδου: «*Και μάθε ότι εγώ θα προσπαθούσα να μη σε πείσω σε κανένα από αυτά εδώ τα θέματα*». Και αν θα περιμένατε την μετάφραση κάπως έτσι: «*Και μάθε ότι εγώ δεν θα προσπαθούσα να σε πείσω σε κανένα από αυτά εδώ τα θέματα*» μεταφέροντας την άρνηση εμπρός, αυτό είναι λάθος, διότι η άρνηση ‘μηδέν’ δεν συντάσσεται με την κατηγορηματική *μηδέν*, αλλά με το τελικό απαρέμφοτο ‘πείθειν’, διότι τα τελικά απαρέμφο. παίρνουν ως άρνηση το ‘μή’ και τα σύνθετά του, ενώ τα ειδικά παίρνουν το ‘ού’.

εί...έώρων: υποθετική πρόταση με οριστική ιστορικού χρόνου και απόδοση την κατηγορηματική *μηδέν*. ‘*αν έπιχειρήσαντα*’, η οποία αναλύεται σε ειδική πρόταση με δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου, για να εκφράσει ο υποθετικός λόγος το αντίθετο του πραγματικού, ‘*αν έβλεπα ότι μόνο η εξουσιαστική δύναμη και χρηματικός πλούτος θα δημιουργηθεί από αυτά τα θέματα, τότε μάθε ότι εγώ θα προσπαθούσα να μη σε πείσω σε κανένα από αυτά*’. Ο υποθετικός λόγος είναι Πλάγιος, γιατί η απόδοσή του αντί για κύρια πρόταση, είναι κατηγορηματική *μηδέν*. Ως Ευθύς: «*εί έώρων ... → αν έπεχείρησα πείθειν σε μηδέν τούτων*».

δυναστείαν...καί πλούτον: αντικείμενα στο ρ.

- 2 **γενησόμενον:** κατηγορηματική *μηδέν*. **τά γε τοιαύτα:** αιτιατική πληθυντικού, υποκ. στο απαρέμφοτο ‘*υπάρχειν*’. **καί νυν:** ‘*ακόμη και τώρα*’. **πλείω:** β’ τύπος αντί ‘*πλείονα*’, αιτιατική πληθυντικού, κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος. **των ίκανων:** γενική συγκριτική.
- 3 **άπληστίαν έχειν:** το απαρέμφοτο είναι αντικ. στο ενν. ‘*ήγοῦμαι*’ και το ουσιαστικό είναι αντικ. στο απαρέμφοτο. **όστις προαιρείται:** αναφορική επιθετική πρόταση, ‘*όποιος επιλέγει να αντιμετωπίζει κινδύνους*’. **ώστ(ε) ή...λαβεῖν ή στερηθῆναι:** δυο συμπερασματικές προτάσεις με απαρέμφοτο αντί για ρήμα. Η διαφορά ανάμεσα σε μία συμπερασματική πρόταση με ρ. και με απαρέμφο. βρίσκεται στο εξής: όταν έχει ρ., τότε το συμπέρασμα διατυπώνεται ως γεγονός στο παρόν, παρελθόν ή μέλλον, ενώ αν έχει απαρέμφοτο το συμπέρασμα διατυπώνεται και ως ‘σκοπός’, δηλ. μια συμπερασματική πρόταση με απαρέμφοτο είναι συγχρόνως και ‘τελική’. Δείτε το κλασικό παράδειγμα που λέγεται γι’ αυτές τις περιπτώσεις: (i) ‘*στρατὸν ἔχομεν ὥστε αἰρήσομεν τὴν πόλιν ἔχομε στράτευμα ὥστε θα κυριεύσουμε τὴν πόλιν*’ (ii) ‘*στρατὸν ἔχομεν ὥστε ἔλειν τὴν πόλιν ἔχομε στράτευμα ὥστε να κυριεύσουμε τὴν πόλιν*’.
- 4 **τῆς ψυχῆς:** συντάσσεται με το απαρέμφοτο ‘*στερηθῆναι*’ ως γενική ‘*αφαιρετική*’. **οὐ...ποιουμαι τοὺς λόγους:** ‘*Όμως αυτήν την ομιλία δεν κάνω, επειδή...*’. **τούτων:** γενική αντικ. στο ‘*κτήσεις*’. **ἀποβλέψας:** αιτιολογική *μηδέν*, ‘*διότι στόχευσα – απέβλεψα*’.
- 5 **οἰόμενος:** επίσης αιτιολογική *μηδέν*, ‘*αλλά διότι πίστευα*’. Είναι άξιο προσοχής ότι δυο αιτιολογικές *μηδέν* βρίσκονται σε διαφορετικό χρόνο, η πρώτη σε αόριστο ενώ η δεύτερη σε ενεστώτα. Με την *μηδέν* αορίστου αποδίδεται το ‘*άπαξ γενόμενον*’ στο παρελθόν, γι’ αυτό μεταφράζουμε ‘*επειδή στόχευσα*’, ενώ με την *μηδέν* ενεστώτα αποδίδεται το ‘*διαρκές*’ στο παρελθόν ‘*διότι πίστευα*’.
- 6 **θνητόν:** κατηγορηματικός προσδιορισμός, ‘*έχομε το σώμα μας ὥστε να είναι θνητό*’, και όχι φυσικά επιθετικός, ‘*έχομε το σώμα μας το οποίο είναι θνητό*’. **κατὰ δὲ τὴν εὐλογίαν...:** ό,τι ακολουθεί βρίσκεται σε αντίθεση με ό,τι προηγήθηκε εξ αιτίας των ‘*μέν ~ δέ*’, ‘*ενώ αντιθέτως σύμφωνα με τους καλούς λόγους...*’.
- 7 **τὴν...συμπαρακολουθοῦσαν:** έναρθρη *μηδέν* ως ουσιαστικό, παράθεση στο ‘*μήμηνη*’.
- 8 **ἀθανασίας μεταλαμβάνομεν:** ‘*παίρνουμε μέρος στην αθανασία*’, τα ρρ. που δηλώνουν ‘*συμμετοχή*’ συντάσσονται με γενική ‘*διαιρετική*’ με την έννοια ότι ‘*μετέχομε σε ένα μέρος από της αθανασία*’. **ἥς**

ἄξιον ὀρεγομένους...ὄ,τιοῦν πάσχειν: αναφορική επιθετική πρόταση. Το ‘ἦς’ συντάσσεται με την μτχ. ‘ὀρεγομένους’ ως γενική ‘διαιρετική’. το ‘ἄξιόν <έστι>’ είναι το ρ. ως απρόσωπη έκφραση· η μτχ. ‘ὀρεγομένους’ συμφωνεί πτωτικά με την ενν. αιτιατική ‘ἡμᾶς’ που ενν. ως υποκ. στο ‘πάσχειν’, και η μτχ. είναι επιρρ. αιτιολογική· η αντων. ‘ὄ,τιοῦν’ είναι σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφατο, το οποίο είναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση. **καθ’ ὅσον...ἔσμεν:** αναφορική επιρρ. πρόταση του ποσού, ‘στον βαθμό που είμαστε ικανοί’.

- 9 **Ἰδοις..ἄν:** κύρια πρόταση με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στον παρόν & μέλλον. **καὶ τῶν ἰδιωτῶν:** ‘ἀκόμη και ανάμεσα στους ιδιώτες’. Ο ‘καί’ δεν είναι συμπλεκτικός, αλλά επιδοτικός. Η γενική είναι διαιρετική. **τούς ἐπεικεστάτους:** ‘τους πιο καλούς – ικανούς’. **ὑπὲρ ἄλλου μὲν οὐδενός:** ‘για κανένα άλλο πράγμα’.
- 10 **ἄν...ἀντικαταλλαξαμένους:** μία ακόμη κατηγορηματική μτχ. που υπάγεται στην ίδια συντακτική συνδεσμολογία, όπως η αρχική ‘ἄν...ἐπιχειρήσαντα, 1’. Έχουμε ένα ρ. αισθήσεως (ἴδοις), σ’ αυτό μπαίνει ως αντικείμενο σε αιτιατική πτώση το έναρθρο επίθετο ‘τούς ἐπεικεστάτους’, και πάνω στο αντικείμενο συνάπτεται κατά γένος, αριθμό και πτώση η κατηγορηματική μτχ. του ρ. ‘ἀντικαταλλάσσομαι = ανταλλάσσω’. Δίπλα στην μτχ. προστίθεται το δυνητικό ‘ἄν’ και την καθιστά κατηγορηματική – δυνητική. Τώρα πρέπει, για να μεταφραστεί, να αναλυθεί υποχρεωτικά σε ειδική πρόταση. Δυο είναι οι υποψήφιες εγκλίσεις για την ειδική: (i) ἴδοις ἄν ὅτι οἱ ἐπεικέστατοι ἄν ἀντικατηλλάξαντο = *είναι δυνατόν να δεις ότι οι πιο ικανοί πολίτες θα ήταν δυνατόν να ανταλλάξουν*, ενώ τελικά ‘δεν ανταλλάσσουν’, (ii) ἴδοις ἄν ὅτι οἱ ἐπεικέστατοι ἄν ἀντικαταλλάξαιντο = *είναι δυνατόν να δεις ότι οι πιο ικανοί πολίτες είναι δυνατόν – μπορεί να ανταλλάξουν*. Αν υιοθετήσουμε την επιλογή (i) με την δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου, τότε οδηγούμε την μετάφραση στο αντίθετο του πραγματικού, πράγμα που εδώ δεν εξυπηρετεί το νόημα, ενώ αν επιλέξουμε την (ii) με την δυνητική ευκτική, τότε αποδίδουμε το δυνατόν στο παρόν & μέλλον, και είναι αυτό που θέλει να πει ο ομιλητής. **τὸ ζῆν:** έναρθρο απαρέμφατο σε αιτιατική πτώση ως αντικείμενο στην μτχ. **ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν:** ο ‘δὲ’ αντιθέτει αυτόν τον εμπρόθετο με τον προηγούμενο ‘ὑπὲρ ἄλλου μὲν...’, ‘προκειμένου όμως να πετύχουν...’. **καλῆς δόξης:** ‘προκειμένου όμως να πετύχουν μία δόξα που να είναι καλή’, το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδ., γι’ αυτό και μεταφράζουμε έτσι, κι όχι ‘...μια δόξα που είναι καλή – τιμητική’. Το ουσιαστικό συντ. με το ‘τυχεῖν’ ως γενική ‘διαιρετική’.
- ἀποθνήσκειν:** αντικείμενο στην μτχ. ‘ἐθέλοντας’.
- 11 **ἐθέλοντας:** κατηγορηματική μτχ. χωρίς τον δυνητικό ‘ἄν’, η οποία συντάσσεται πτωτικά με το πιο πάνω ‘τούς ἐπεικεστάτους’, και αναλύεται σε ειδική πρόταση με οριστική, ‘ἴδοις ἄν...ὅτι οἱ ἐπεικέστατοι ἐθέλουσι ἀποθνήσκειν...’. **ὄλως δὲ:** ο ‘δὲ’ μας υποχρεώνει να ενν. το ρ. ‘ἴδοις ἄν’. **τούς...ἐπιθυμοῦντας:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, αντικ. στο ενν. ρ. Η ενδιάμεση γενική ‘διαιρετική’. (το ότι μεταφράζεται στα ν.ε. ως αιτιατική, (αυτοί που επιθυμούν την δόξα), δεν σημαίνει ότι είναι αντικείμενο, διότι αλλιώς γίνεται η μετατροπή από την μία γλώσσα στην άλλη. Δεν είναι ορθολογικό, ὅτι μεταφράζουμε στην ν.ε. ως αιτιατική, να το χρεώνουμε και ως αντικείμενο). Προσέξτε την εννοιολογική διάκριση μεταξύ των ουσιαστικών ‘δόξα ~ τιμή’. Για μας είναι ίδια: για τους Έλληνες το πρώτο σημαίνει την ‘υλική ή θεσμική επιβράβευση’, ενώ το δεύτερο ‘την ηθική εκτίμηση’. Σύμφωνα με το πρώτο αυτός που ‘ἀπολαύει δόξης’ παίρνει τίτλους, αξιώματα, χρήματα, θέσεις, ενώ σύμφωνα με το δεύτερο παίρνει την καταξίωση της προσωπικότητάς του στην συνείδηση των συμπολιτών του. Άλλο ‘δόξα’ και άλλο ‘τιμή’. **μείζωνος:** επιθετικός προσδ.
- 12 **ἦς ἔχουσι:** αναφορική επιθετική πρόταση με ἔλξη του αναφορικού, διότι στην πρόταση αυτήν χρειαζόμαστε μια αιτιατική ως αντικείμενο του ρ., και όταν σε μια αναφορική πρόταση απαιτείται μια αιτιατική

πτώση ως αντικείμενο, και στην θέση της βρίσκεται μία ‘γενική’ ή ‘δοτική’, τότε έχουμε έλξη του αναφορικού (Για το φαινόμενο της έλξης δείτε [ΕΛΩ](#)). Η αντωνυμία ‘ἦς’ έτσι όπως είναι, δεν αξιολογείται συντακτικά, παρά μόνο αν αναλυθεί ως εξής: «μείζονος <ταύτης ἦν> ἔχουσιν», όπου το ‘ταύτης’ είναι γενική συγκριτική στο ‘μείζονος’ και το ‘ἦν’ είναι η αιτιατική που έλειπε ως αντικ. στο ρ. Ολόκληρη η αναφορική όπως είναι σε έλξη, λειτουργεί ως γενική συγκριτική στο ‘μείζονος’. **τούς δὲ...διακειμένους:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, αντικείμενο στο ενν. πάλι ρ. ‘ἴδοις ἄν’, διότι υπάρχει το ‘δὲ’. **τῶν ὄντων:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, γενική διαιρετική στο ‘τι’, ‘και είναι δυνατόν να δεις εκείνους που συμπεριφέρονται με απληστία απέναντι σε κάθε τι άλλο από αυτά που υπάρχουν’.

13 ἀκρατεστάτους καὶ φαυλοτέρους: έναρθρα επίθετα ως κλασσικά κατηγορούμενα στο ‘εἶναι’.

εἶναι: αντικ. στην μτχ. **δοκοῦντας:** κατηγορηματική μτχ. συνημμ. πτωτικά στο αντικείμενο του εννοούμενου ‘ἴδοις ἄν’ που είναι η έναρθρη μτχ. ‘τούς διακειμένους’. Η ανάλυσή της σε ειδική πρόταση: «ἴδοις ἄν ὅτι οἱ διακειμένοι πρὸς ἄλλο τι ἀπλήστως δοκοῦσι ἀκρατέστεροι καὶ φαυλοτέροι».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και μάθε καλά ότι εγώ θα προσπαθούσα να μη σε πείσω σε κανένα από αυτά εδώ τα θέματα, αν έβλεπα ότι θα δημιουργηθεί από αυτά μόνο εξουσιαστική δύναμη και χρηματικός πλούτος. Διότι πιστεύω ότι τα τέτοιους είδους θέματα ακόμη και τώρα υπάρχουν σε σένα ώστε να είναι περισσότερα από τα ικανοποιητικά, και ότι έχει μεγάλη πλεονεξία εκείνο που επιλέγει να αντιμετωπίζει κινδύνους ώστε ή να τα αποκτήσει αυτά, ή να χάσει την ζωή του. Όμως αυτήν την ομιλία δεν την κάνω επειδή στόχευσα στην απόκτηση αυτών, αλλά διότι πιστεύα ότι από αυτά τα θέματα θα δημιουργηθεί σε σένα ένας έπαινος όσο γίνεται μεγάλος και τιμητικός. Και να θυμάσαι ότι όλοι εμείς έχουμε το σώμα μας ώστε να είναι θνητό, ενώ αντιθέτως σύμφωνα με τους καλούς λόγους και τους επαίνους και την υστεροφημία και την ανάμνηση που παρακολουθεί την διαδοχή του χρόνου, παίρνουμε μέρος στην αθανασία, την οποίαν επειδή επιδιώκουμε, αξίζει να υποφέρουμε ο,τιδήποτε στον βαθμό που μπορούμε. Και είναι δυνατόν να δεις ότι και ανάμεσα στους ιδιώτες οι πιο ικανοί για κανένα άλλο πράγμα δεν είναι δυνατόν να ανταλλάξουν την ζωή τους, ενώ ότι αντιθέτως θέλουν να πεθάνουν στο πεδίο της μάχης προκειμένου να πετύχουν μια πολύ τιμητική ενδοξότητα, και γενικώς είναι δυνατόν να δεις ότι εκείνοι που επιθυμούν την ηθική εκτίμηση επαινούνται από όλους πάντοτε με μία εκτίμηση μεγαλύτερη από αυτήν την οποίαν έχουν, ενώ αυτοί που συμπεριφέρονται με πλεονεξία απέναντι σε κάθε τι άλλο από αυτά που υπάρχουν, δίνουν την εντύπωση ότι είναι ασύδοτοι και ανόητοι.